

STORTINGET

Innst. 518 L

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra helse- og omsorgskomiteen

Prop. 131 L (2020–2021)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Midlertidige endringer i smittevernloven (forskriftshjemmel om isolering og begrensninger i bevegelsesfrihet for å forebygge eller motvirke overføring av SARS-CoV-2)

Til Stortinget

Sammendrag

Helse- og omsorgsdepartementet legger i proposisjonen frem forslag til forlengelse av de midlertidige endringene i lov 5. august 1994 nr. 55 om smittsomme sykdommer (smittevernloven) § 4-3 a, slik at loven fortsatt vil gi et klart hjemmelsgrunnlag for isolering, andre begrensninger i bevegelsesfrihet (smittekarantene) og undersøkelser for personer som har, eller etter en faglig vurdering antas å ha SARS-CoV-2. Det samme gjelder for personer som har økt risiko for SARS-CoV-2 etter nærkontakt med smittet eller antatt smittet person.

Den midlertidige bestemmelsen i smittevernloven § 4-3 a trådte i kraft 23. juni 2020 og opphører 1. juli 2021. Departementet foreslår i proposisjonen at forskriftshjemmelens varighet forlenges til 1. januar 2022.

Helse- og omsorgsdepartementet sendte 18. desember 2020 på høring forslag om forlengelse av midlertidige endringer i smittevernloven § 4-3 a om karantene ved nærkontakt med bekreftet smittet person og isolering mv. Høringsfristen var 20. februar 2021. Departementet foreslo i høringsnotatet forlenget varighet av lovbestemmelsen i smittevernloven § 4-3 a til 1. juli 2022. Det ble ikke foreslått endringer i forskriftsreglene som i dag har hjemmel i 4-3 a.

Mental helse og Folkehelseinstituttet pekte i sine høringssvar på at videreføring av lovhjemmelen i ett år er noe lenge. Departementet er enig i dette, og vil understreke at pliktene om smittekarantene og isolering i forskriften vil oppheves så snart tiltaket ikke er nødvendig og forholdsmessig. Epidemien er av en uforutsigbar karakter, og det vil derfor være hensiktsmessig å kunne ha hjemmelen til å kunne gi forskrifter inntil epidemien ikke lenger utgjør noen fare for befolkningen. Departementet er likevel enig i at lovhjemmelens varighet i forslaget er noe lenge, og foreslår derfor at bestemmelsen oppheves 1. januar 2022.

Departementet foreslår å videreføre adgang til i forskrift å gi nærmere bestemmelser om krav til undersøkelser i forbindelse med eller til erstatning for isolering eller smittekarantene etter den midlertidige hjemmelen i § 4-3 a.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Hilde Kristin Holtesmo, Ingvild Kjerkol, Hege Haukeland Liadal, Tuva Moflag og Tellef Inge Mørland, fra Høyre, Erlend Larsen, Mari Holm Lønseth, Sveinung Stensland og Camilla Strandskog, fra Fremskrittspartiet, Kari Kjønås Kjos og Morten Stordalen, fra Senterpartiet, Kjersti Toppe, fra Sosialistisk Venstreparti, Nicholas Wilkinson, fra Venstre, Carl-Erik Grimstad, og fra Kristelig Folkeparti, lederen Geir Jørgen Bekkevold, viser til Prop. 131 L (2020–2021) som omhandler midlertidige endringer i smittevernloven. Proposisjonen foreslår en forlengelse av forskriftshjemmel om isolering og

begrensninger i bevegelsesfrihet for å forebygge eller motvirke overføring av SARS-CoV-2. Den midlertidige endringen opphører 1. juli 2021. Departementet foreslår at reglene nå skal gjelde til 1. januar 2022.

Komiteen har gjennomført skriftlig høring i saken og registrerer at det har kommet inn to høringsinnspill. Ett fra en privatperson og ett fra Norsk Presseforbund mfl.

Komiteen viser til at karantene og isolering har vært viktige tiltak i arbeidet med å hindre smittespredning. Komiteen registrerer at regjeringen fremmer forslag om å forlenge forskriftshjemmelen om isolering og begrensninger i bevegelsesfrihet for å forebygge eller motvirke overføring av SARS-CoV-2.

Komiteen viser til at det i proposisjonen legges opp til at ny § 4-3 a skal tre i kraft straks, jf. forslag til romertall II punkt 1. Komiteen viser imidlertid til at det finnes en § 4-3 a i smittevernloven allerede i dag, som oppheves 1. juli 2021, jf. Prop. 130 L (2019–2020) og Innst. 385 L (2019–2020).

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Romertall II punkt 1 skal lyde:

1. Loven trer i kraft 1. juli 2021.»

Komiteen støtter departementets vurdering om at de midlertidige endringene i smittevernloven videreføres. Komiteen viser til smittevernloven § 1-5, som innebærer at tiltak i forskriften ikke kan vare lenger enn nødvendig, i tillegg skal tiltakene være medisinskfaglig begrunnet og være tjenlig etter en helhetsvurdering.

Komiteen mener at karantene og isolering av smittede er noen av de viktigste virkemidlene vi har for å holde smitten nede. Komiteen støtter departementets vurdering av at dette er noen av de tiltakene det kan være behov for å ha over noe lengre tid selv om samfunnet normaliseres.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er enige i at det er behov for å ha verktøy gjennom forskrift for å kunne sikre at smitte ikke spres i samfunnet. Disse medlemmer merker seg likevel at det i Prop. 162 L (2020–2021) Midlertidige endringer i smittevernloven (forlengelse av forskriftshjemmel om oppholdssted under innreisekarantene mv.) er foreslått forlenget en varighet frem til 10. november 2021.

Disse medlemmer mener disse to forslagene har betydning for hverandre, og stiller seg undrende til hensiktsmessigheten ved å operere med to ulike tidsperioder. Disse medlemmer mener derfor varigheten både av forskriftshjemmel om isolering og begrensninger i bevegelsesfrihet, og forskriftshjemmel om oppholdssted under innreisekarantene, må ses i sammenheng. Disse medlemmer mener varigheten bør set-

tes slik at Stortinget etter konstituering i oktober kan ta stilling til om forskriftene skal forlenges eller ikke.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Romertall II punkt 2 skal lyde:

2. Smittevernloven § 4-3 a oppheves 1. desember 2021.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at karantene og isolering fortsatt er helt sentrale smitteverntiltak mot epidemien. Flertallet vil understreke det som Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet tar opp i sin høringsuttalelse, om at barn og unge som havner i smittekarantene eller isolasjon på grunn av sykdom, må få dekket sine omsorgsbehov. Foresatte eller andre omsorgspersoner må kunne ivareta barna selv om det innebærer risiko for smitte. Kommunehelsetjenesten må ha oppmerksomhet rettet mot familier der de er bekymret for barn og ungdom som er i karantene eller isolasjon. Flertallet forutsetter at regjeringen følger opp dette.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti merker seg at Advokatforeningen mener at det fortsatt kan være nødvendig med hjemmelen som foreslås, men at hjemmelen virker videre enn nødvendig. Lovteksten inneholder ikke noen begrensninger med hensyn til hva isolasjonen og de andre smitteverntiltakene kan bestå i, eller hvor lenge tiltakene kan vare. Disse medlemmer viser til at også Statens helsetilsyn mener at det bør presiseres i forskriftshjemmelen at undersøkelser som erstatning for isolering eller begrensninger i bevegelsesfriheten skal være frivillig. Disse medlemmer merker seg at departementet mener det ikke er grunn til å presisere lovhjemmelen ytterligere, og viser til at det må gjøres en konkret vurdering av tiltak som hjemles i smittevernloven, og at de grunnleggende vilkårene i § 1-5 oppstiller rammer for hva som vil ha hjemmel etter loven. Det vises også til at tidsrommet for smittekarantene i dag er begrenset til 10 dager.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil understreke at det viktig at hjemmelen praktiseres slik at det kommer klart frem at tiltaket er både nødvendig og forholdsmessig, herunder at tiltaket ikke er mer inngripende enn nødvendig og ikke varer lenger enn nødvendig – ut fra legitime formål som å beskytte helse og at inngrepet følger av lov. Tiltakene kan ikke innføres

uten at det er gjort en medisinskfaglig vurdering som tilsier at tiltaket vil være et effektivt virkemiddel for å hindre spredning av alvorlig sykdom.

Flertallet vil også understreke det som departementet skriver i proposisjonen om at det ikke er aktuelt å benytte tvang for å gjennomføre karantene eller isolering etter forskrifter med hjemmel i forslaget til ny § 4-3 a.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at da hjemmelen for å illegge isolasjon ble behandlet i Stortinget våren 2020, jf. Prop. 130 L (2019–2020), stilte Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti seg kritiske til at lovendringen var preget av unødvendig hastverksarbeid med kort høringsfrist og kort saksbehandlingstid i komiteen, på tross av at smittetrykket på det tidspunktet var forholdsvis lavt.

Disse medlemmer merker seg at dette er en utvidelse av den midlertidige endringen som ble vedtatt ved behandlingen av Innst. 385 L (2019–2020), og at det midlertidige unntaket nå har vart svært lenge. Disse medlemmer viser til, og gjentar, merknader fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fra den behandlingen, og understreker at regjeringen nå har hatt mer enn god nok tid til å fremme forskriften som lovforslag for Stortinget. Disse medlemmer merker seg også at siden behandlingen av Innst. 385 L (2019–2020) har Koronakommisjonen lagt fram sin rapport, med klar kritikk av den demokratiske forankringen av smitteverntiltak, og en anbefaling om å revidere smittevernloven, blant annet med tanke på å skille mellom mer langvarige tiltak og klart hastepregede tiltak.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har svært utvidede fullmakter gjennom smittevernloven. Det finnes flere ulike hjemler i smittevernloven som brukes til å fatte inngripende tiltak. For eksempel gir smittevernloven § 7-12 regjeringen mulighet til å fravike eksisterende lover og innføre nye regler av lovmessig karakter for å iverksette akutte og inngripende tiltak som er nødvendige for å beskytte befolkningen mot smittsom sykdom.

Disse medlemmer mener det er nødvendig at regjeringen har slike fullmakter, nettopp for å kunne handle raskt og sikre folkehelsen når smittsom sykdom truer, slik regjeringen også har gjort i flere omganger under pandemien, med stor politisk oppslutning. Det er imidlertid ikke et argument for at svært inngripende tiltak ikke i etterkant kan oversendes Stortinget for normal behandling etter Grunnloven. Demokratiet må også bestå i krisetid.

Disse medlemmer viser til at Stortinget har anerkjent dette to ganger tidligere: Da Stortinget vedtok beredskapsloven i 1950, og da smittevernloven første gang ble vedtatt i 1994 med henvisning til beredskapsloven. Smittevernloven § 7-12 har nemlig en henvisning

til den demokratiske sikkerhetsventilen i beredskapsloven § 3 tredje ledd, som lyder som følger:

«Såfremt bestemmelsene ikke er opphevet innen 30 dager etter at de er meddelt Stortinget, skal de snarest mulig legges fram som lovforslag.»

Disse medlemmer viser til at smittevernloven sist var til revisjon så sent som i 2019, uten at verken Stortinget eller regjeringen mente det var behov for å endre denne demokratiske sikkerhetsventilen. Disse medlemmer mener vi ikke bør endre forholdet mellom Stortinget og regjeringen i krisesituasjoner – et forhold som har bestått i sytti år. Disse medlemmer er enig med professor dr. juris Hans Petter Graver, som i sitt høringsinnspill til komiteen i forbindelse med behandling av Innst. 184 L (2020–2021) påpekte at denne formen for tolkning av smittevernloven var å endre forholdet mellom storting og regjering.

Disse medlemmer vil understreke at denne innstillingen ikke omhandler tiltakene som er foreslått, men om hvordan smittevernloven skal tolkes, og på hvilken måte regjeringen er pliktig til å legge frem dette for Stortinget.

Disse medlemmer viser til at bestemmelser om karantene og isolasjon er svært inngripende, og at det er naturlig at det fremmes som egen sak for Stortinget.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme covid-19-forskriftens bestemmelser om isolasjon og karantene som lovforslag, slik at Stortinget kan ta stilling til disse bestemmelsene i tråd med kravet i smittevernloven og beredskapsloven.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme covid-19-forskriftens bestemmelser om isolasjon og karantene om lovforslag, slik at Stortinget kan ta stilling til disse bestemmelsene i tråd med kravet i smittevernloven og beredskapsloven.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om midlertidige endringer i smittevernloven (forskriftshjemmel om isolering og begrensninger i bevegelsesfrihet for å forebygge eller motvirke overføring av SARS-CoV-2)

I

I lov 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer gjøres følgende endring:

§ 4-3 a skal lyde:

§ 4-3 a *Forskrifter om isolering og begrensninger i bevegelsesfrihet mv.*

Kongen kan for å forebygge eller motvirke overføring av SARS-CoV-2 gi forskrifter om isolering og andre

begrensninger i bevegelsesfrihet for personer som har, eller etter en faglig vurdering antas å ha, SARS-CoV-2. Det samme gjelder for personer som har økt risiko for SARS-CoV-2 etter nærkontakt med smittet eller antatt smittet person. I forskriftene kan Kongen fastsette nærmere krav til undersøkelser i forbindelse med eller til erstatning for isolering eller begrensninger i bevegelsesfriheten.

II

1. Loven trer i kraft *1. juli 2021*.
2. Smittevernloven § 4-3 a oppheves *1. desember 2021*.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 20. mai 2021

Geir Jørgen Bekkevold

leder

Camilla Strandskog

ordfører